

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ
Кафедра теорії та історії держави та права**

РОБОЧА ПРОГРАМА

**навчальної дисципліни «Нормотворча діяльність»
обов'язкових компонент освітньо-професійної програми
другого (магістерського) рівня вищої освіти**

081 Право (поліцейські)

Кам'янець-Подільський 2024

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науково-методичною радою
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол від 14.08.2024 № 8

ПОГОДЖЕНО

Секцією Науково-методичної ради
ХНУВС з юридичних дисциплін
Протокол від 13.08.2024 № 7

Розглянуто на засіданні кафедри теорії та історії держави та права (протокол від 12.08.2024 № 1).

Розробник:

Професор кафедри теорії та історії держави та права факультету № 1
Харківського національного університету внутрішніх справ, доктор юридичних
наук, професор Слинько Д.В.

Рецензенти:

1. Професор кафедри міжнародного та європейського права юридичного факультету Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна, доктор юридичних наук, професор Серьогін В.О.
2. Завідувач кафедри конституційного і міжнародного права факультету № 4 Харківського національного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент Гудзь Т.І.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Шифри та назви галузі знань, код та назва спеціальності, ступінь вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів ECTS – 3 Загальна кількість годин для денної форми навчання – 90 Кількість тем – 10	08 Право 081 Право, магістр	Навчальний курс – 1 Семестр – 2 Види підсумкового контролю – залік
Розподіл навчальної дисципліни за видами занять:		
Денна форма навчання: Лекції – 10 Семінарські заняття – 10 Практичні заняття - 20 Самостійна робота – 50 Індивідуальні завдання: Навчальним планом не передбачено	Денна форма навчання: Навчальним планом не передбачено	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Нормотворча діяльність» є формування у здобувачів вищої освіти знань теоретичних та методологічних аспектів нормотворчої діяльності, зокрема, загальних та основних принципів і закономірностей створення, зміни, скасування норм нормативно-правових актів системи законодавства України, а також основних засад адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу.

Завданнями вивчення дисципліни «Нормотворча діяльність» є пізнання правових явищ такого виду юридичної діяльності як нормотворча діяльність; розуміння особливостей нормотворчої діяльності як відносно відокремленого самостійного правового явища; засвоєння теоретико-правових та практичних відомостей про основні правові засади адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу; досягнення глибшого розуміння тих явищ і процесів, які відбуваються у вітчизняній правовій системі і пов'язані з нормотворчою діяльністю.

Міждисциплінарні зв'язки: дисципліна «Нормотворча діяльність» пов'язана з юридичною деонтологією; теорією держави і права; історією держави і права України; історією держави і права зарубіжних країн; філософією; адміністративним правом; конституційним правом; цивільним правом; кримінальним правом.

Теоретична, методологічна та міждисциплінарна природа цієї навчальної дисципліни зумовлює її структурно-логічні зв'язки з іншими навчальними дисциплінами професійної підготовки юристів освітньо-кваліфікаційних рівнів «бакалавр» та «магістр».

Очікувані результати навчання. У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен

знати:

- 1) загальні та основні принципи і закономірності створення, зміни, скасування норм нормативно-правових актів системи законодавства України;
- 2) основні засади адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу;
- 2) термінологію, що застосовується у нормотворчій діяльності;

вміти:

- 1) застосовувати теоретичні правничі знання для здійснення нормотворчої діяльності;
- 2) застосовувати результати досліджень проведених в процесі здійснення нормотворчої діяльності для поглиблення своїх правових знань;
- 3) здійснювати порівняльний аналіз різновидів нормотворчої діяльності, виявляти їх спільні ознаки та відмінності на підставі встановлення визначених критеріїв порівняння;
- 4) користуватися термінологією, що застосовується у нормотворчій діяльності;
- 5) систематизувати правові знання щодо особливостей нормотворчої техніки здійснювати їх аналіз та узагальнення;
- 6) виявляти загальні тенденції адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу, на підставі узагальнення інформації про основні правові засади співпраці України та ЄС.

Програмні компетентності, які формуються при вивченні навчальної дисципліни:		
Загальні компетентності (ЗК)	ЗК-1	Здатність абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
	ЗК-3	Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.
	ЗК-6	Здатність генерувати нові ідеї (креативність).
	ЗК-7	Здатність приймати обґрунтовані рішення.
	ЗК-10	Здатність розробляти проекти та управляти ними
Спеціальні компетентності (СК)	СК-1	Здатність застосовувати принципи верховенства права для розв'язання складних задач і проблем, у тому числі, у ситуаціях правової невизначеності.
	СК-5	Здатність використовувати сучасні правові доктрини та принципи у правотворчості та в процесі застосовування інститутів публічного і приватного права, а також кримінальної юстиції.
	СК-6	Здатність обґрунтовувати та мотивувати правові рішення, давати розгорнуту юридичну аргументацію.
	СК-10	Здатність ухвалювати рішення у ситуаціях, що вимагають системного, логічного та функціонального тлумачення норм права, а також розуміння особливостей практики їх застосування.

	СК-14	Здатність самостійно готувати проекти нормативно-правових актів, обґрунтовувати суспільну обумовленість їх прийняття, прогнозувати результати їх впливу на відповідні суспільні відносини.
	СК-16	Здатність приймати науково обґрунтовані управлінські рішення у сфері протидії злочинності, запобігання, припинення та розкриття злочинів, їх ефективного розслідування, організовувати та підтримувати ефективну, доцільну взаємодію між різними органами й підрозділами Національної поліції, інших органів державної влади, місцевого самоврядування, громадськості.
Практичні компетентності (ПРН)	ПРН-1	Оцінювати природу та характер суспільних процесів і явищ, і виявляти розуміння меж та механізмів їх правового регулювання.
	ПРН-4	Здійснювати презентацію свого дослідження з правової теми, застосовуючи першоджерела та прийоми правової інтерпретації складних комплексних проблем, що постають з цього дослідження, аргументувати висновки.
	ПРН-7	Дискутувати зі складних правових проблем, пропонувати і обґрунтовувати варіанти їх розв'язання.
	ПРН-16	Брати продуктивну участь у розробці проектів нормативно-правових актів, обґрунтовувати суспільну обумовленість їх прийняття, прогнозувати результати їх впливу на відповідні суспільні відносини.

3. Програма навчальної дисципліни

ТЕМА № 1. Правова нормотворча діяльність як вид юридичної діяльності.

Поняття та загальна характеристика юридичної діяльності. Поняття і основні ознаки нормотворчості (організаційно-методичний аспект, інтелектуальна та волева сторони, фінансове та матеріальне-технічне забезпечення).

Нормотворчість як правова форма реалізації функцій державою.

Нормотворчість як офіційна організаційно оформлена діяльність уповноважених державою суб'єктів щодо створення правостановлювальних, правозмінювальних, правоскасувальних юридичних норм.

Види (класифікація) нормотворчості. Нормотворчість державних органів. Санкціонована правотворчість. Делегована нормотворчість: її переваги і недоліки. Первинна, поточна та кодифікаційна нормотворчість. Нормотворчість в умовах воєнного стану як окремий вид нормотворчої діяльності. Нормотворчий процес в Міністерстві внутрішніх справ. Особливості нормотворчого процесу в Міністерстві внутрішніх справ в умовах воєнного стану. Суб'єкти

нормотворення в Міністерстві внутрішніх справ та основні стадії відомчого нормотворчого процесу. Особливості правового регулювання нормотворчої діяльності України.

ТЕМА 2. Нормативно-правовий акт як джерело (форма) права.

Поняття форми (джерела) права та її значення в правовому регулюванні суспільних відносин.

Основні історичні форми права: поняття, види.

Нормативно-правовий акт: поняття та ознаки. Класифікація нормативно-правових актів, критерії проведення НПА.

Закон як акт вищої юридичної сили. Класифікація законів в Україні. Конституція держави – основа правової системи суспільства. Закон у вузькому та поширеному сенсі. Співвідношення права та верховенства закону.

Система підзаконних нормативно-правових актів. Нормативно-правові акти глави (президента) держави. Правові акти уряду (Кабінету Міністрів України). Юридичні акти міністерств та центральних відомств, їх види та юридична природа. Нормативно-правові акти місцевих органів державної влади та органів місцевого самоврядування. Локальні нормативні акти (підприємств, установ, організацій). Акти Конституційного Суду України, їх юридична природа.

Чинність нормативно-правових актів: у часі (вступ в силу та припинення дії нормативно-правового акту), пряма, зворотня і переживаюча; у просторі (територіальний та між територіальний принципи); чинність нормативно-правових актів за колом осіб.

ТЕМА 3. Поняття та загальна характеристика нормотворчої юридичної техніки.

Юридична техніка як чинник ефективності правотворчої, правореалізаційної та правозастосовної діяльності.

Визначення понять «юридична техніка», «правотворча техніка», «законодавча техніка», «нормотворча техніка» у нормативно-правових актах, наукових працях, лексикографічних джерелах. Мета юридичної техніки.

Види юридичної техніки: правотворча, правореалізаційна, правозастосовна, нормотворча, правотлумачна.

Залежність якості нормативно-правових та індивідуальних актів від рівня їх техніко-юридичної досконалості.

Нормотворча техніка як вид юридичної техніки. Визначення поняття нормотворчої техніки. Основні ознаки нормотворчої техніки.

Цілі і значення нормотворчої техніки для зміцнення законності і правопорядку, підвищення рівня правової культури, формування правової держави в Україні.

ТЕМА 4. Правила формування змісту та структури нормативно-правових актів.

Вимоги до змісту нормативно-правових актів. Правила досягнення

відповідності правових норм ціннісним установкам суспільства (соціальна адекватність). Основні способи і прийоми формування змісту нормативно-правових актів. Логічність викладення матеріалу в нормативно-правовому акті. Правила використання принципів права. Правові презумпції, фікції, аксіоми: поняття, ознаки, види та особливості їх використання. Поняття, ознаки та значення юридичних конструкцій у нормо-проектувальній техніці.

Вимоги до внутрішньої форми нормативно-правового акту. Структурні одиниці нормативно-правового акту. Заголовок та преамбула як структурні одиниці нормативно-правового акту. Структурні одиниці тексту нормативно-правового акту. Заклучні положення, примітки, додатки. Формальні (реквізитні) вимоги стосовно форми нормативно-правового акту. Вид нормативно-правового акту. Орган, який приймає нормативно правовий акт. Назва, дата прийняття та реєстраційний номер нормативного правового акту.

ТЕМА 5. Правова експертиза проектів нормативних актів.

Поняття і види помилок при застосуванні правил і засобів нормопроектувальної техніки. Причини, основні напрямки запобігання, техніко-юридичні аспекти усунення помилок при здійсненні нормопроектувальної діяльності.

Поняття, необхідність і зміст експертизи проектів нормативних актів. Види експертиз нормативних актів та їх характеристика. Зміст і роль правової експертизи у забезпеченні належної якості нормативних актів.

Принципи і методи здійснення правової експертизи проектів нормативних актів. Проблеми вдосконалення правової експертизи проектів нормативних актів в Україні.

ТЕМА 6. Державна реєстрація нормативно-правових актів та ведення Єдиного державного реєстру нормативно-правових актів.

Правове регулювання державної реєстрації нормативно-правових актів. Органи, що здійснюють державну реєстрацію нормативно-правових актів. Акти, що підлягають державній реєстрації. Вимоги до нормативно-правових актів, що подаються на державну реєстрацію.

Терміни подачі нормативно-правових актів та терміни їх реєстрації. Підстави та порядок відмови в державній реєстрації нормативно-правових актів. Скасування рішення про державну реєстрацію нормативно-правового акту. Поняття та значення Єдиного державного реєстру нормативно-правових актів (ЄДРНПА). Особливості державної реєстрації нормативно-правових актів в умовах воєнного стану.

Мета створення Єдиного державного реєстру нормативно-правових актів. Правові засади створення Єдиного державного реєстру нормативно-правових актів. Порядок ведення Єдиного державного реєстру нормативно-правових актів. Доступ до інформації, що міститься в Єдиному державному реєстрі нормативно-правових актів. Систематизація нормативно-правових актів.

ТЕМА 7. Адаптація законодавства України до законодавства

Європейського Союзу.

Поняття адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу.

Організаційно-правові засади адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу. Адаптація законодавства України до законодавства Європейського Союзу в умовах воєнного стану.

Пріоритетні сфери адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу.

Порядок адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу.

ТЕМА 8. Законодавча нормотворчість як вид правової нормотворчої діяльності.

Законодавчий процес. Законодавча ініціатива (право законодавчої ініціативи та форми її реалізації). Основні стадії законодавчого процесу. Регламент законодавчого процесу. Оприлюднення та набуття чинності нормативно-правових актів (законів) за законодавством України.

Законодавча техніка як різновид нормотворчої юридичної техніки. Юридична термінологія в законодавстві. Мова закону. Законодавча стилістика. Юридичні конструкції як засоби законодавчої техніки.

Особливості прийняття окремих видів законодавчих актів: закон про Державний бюджет України, закони про ратифікацію (денонсацію) міжнародних договорів, закони про внесення змін, кодекси. Правове регулювання законодавчої діяльності.

ТЕМА 9. Підзаконна нормотворчість як вид правової нормотворчої діяльності.

Підзаконна нормотворчість Верховної Ради України. Підзаконна нормотворчість Президента України. Інститут контрасигнації.

Нормотворчість Кабінету Міністрів України. Правила підготовки проєктів актів Кабінету Міністрів України. Особливості нормотворчої діяльності Кабінету Міністрів України в умовах воєнного стану.

Нормотворча діяльність міністерств та інших центральних органів виконавчої влади (відомча нормотворчість).

Нормотворча діяльність місцевих органів виконавчої влади. Правила підготовки відомчих нормативно-правових актів, що підлягають державній реєстрації. Державна реєстрація нормативно-правових актів міністерств та інших органів виконавчої влади.

ТЕМА 10. Локальна нормотворчість як особливий вид підзаконної нормотворчості.

Нормотворчість органів місцевого самоврядування (муніципальна нормотворчість). Акти органів та посадових осіб місцевого самоврядування. Особливості нормотворчої діяльності органів місцевого самоврядування в умовах воєнного стану.

Нормотворчість об'єднань громадян (громадських організацій та політичних партій). Статутні документи (статут або положення) об'єднань громадян.

Корпоративна нормотворчість. Спеціальні принципи прийняття корпоративних актів. Установчі документи суб'єкта господарювання.

Нормотворчість трудових колективів підприємств, установ, організацій. Колективний договір.

4. Структура навчальної дисципліни

4.1.1. Розподіл часу навчальної дисципліни за темами (денна форма навчання)

Номер та назва змістового модулю, номер та найменування теми		Кількість годин відведених на вивчення навчальної дисципліни						Вид контролю
		Всього	з них:					
			лекції	Семінарські заняття	Практичні заняття	Лабораторні заняття	Самостійна робота	
Семестр № 1								
Тема 1. Правова нормотворча діяльність як вид юридичної діяльності.		10	2	2	2	-	4	
Тема 2. Нормативно-правовий акт як джерело (форма) права.		8	2	2	-	-	4	
Тема 3. Поняття та загальна характеристика нормотворчої юридичної техніки.		12	2	2	-	-	8	
Тема 4. Правила формування змісту та структури нормативно-правових актів.		12			4		8	
Тема 5. Правова експертиза проектів нормативно-правових актів.		18			4		14	
Тема 6. Державна реєстрація нормативно-правових актів та ведення Єдиного державного реєстру нормативно-правових актів.		8			4		4	
Тема 7. Адаптація законодавства України до законодавства Європейського Союзу.		6		2			4	
Тема 8. Законодавча нормотворчість як вид правової нормотворчої діяльності.		10	2	2	2		4	
Тема 9. Підзаконна нормотворчість як вид правової нормотворчої діяльності.		4	2		2			
Тема 10. Локальна нормотворчість як особливий вид підзаконної нормотворчості.		2			2			
Всього за 1 семестр		90	10	10	20		50	Залік

4.1.1. Розподіл часу навчальної дисципліни за темами (заочна форма навчання)

Навчальним планом не передбачено

4.1.2. Питання, що виносяться на самостійне опрацювання

Перелік питань до тем навчальної дисципліни	Література:
---	-------------

Тема 1. Правова нормотворча діяльність як вид юридичної діяльності.		
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття та загальна характеристика юридичної діяльності. 2. Нормотворча діяльність як різновид юридичної діяльності 3. Поняття і основні ознаки нормотворчості. 4. Нормотворчість як правова форма реалізації функцій державою. 5. Види (класифікація) нормотворчості. 6. Особливості правового регулювання нормотворчої діяльності. 7. Нормотворчий процес в Міністерстві внутрішніх справ. 8. Суб'єкти нормотворення в Міністерстві внутрішніх справ та основні стадії відомчого нормотворчого процесу. 	Основна: 1-3. Додаткова: 2, 3, 4, 5, 6, 9, 10, 11, 17, 26, 27, 28, 29, 31, 32, 34.
Тема 2. Нормативно-правовий акт як джерело (форма) права.		
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття форми (джерела) права та її значення в правовому регулюванні суспільних відносин. 2. Нормативно-правовий акт: поняття та ознаки. 3. Класифікація нормативно-правових актів, критерії проведення класифікації НПА. 4. Система підзаконних нормативно-правових актів. 5. Чинність нормативно-правових актів: у часі, у просторі та за колом осіб. 	Основна: 1-3. Додаткова: 1, 11, 15, 16, 28, 31, 33.
Тема 3. Поняття та загальна характеристика нормотворчої юридичної техніки.		
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Юридична техніка як чинник ефективності правотворчої, правореалізаційної та правозастосовної діяльності. 2. Мета юридичної техніки. 3. Види юридичної техніки. 4. Нормотворча техніка як вид юридичної техніки. 	Основна: 1-3. Додаткова: 6, 7, 11, 18, 21.
Тема 4. Правила формування змісту та структури нормативно-правових актів.		
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Вимоги до внутрішньої форми нормативно-правових актів. 2. Основні способи та прийоми формування змісту нормативно-правових актів. 3. Поняття, ознаки та значення юридичних конструкцій у нормотворчій техніці. 4. Правові презумпції, фікції, аксіоми: поняття, ознаки, види та особливості використання. 5. Структурні одиниці нормативно-правового акту. 6. Формальні (реквізитні) вимоги стосовно форми нормативно-правового акту. 7. Вид нормативно-правового акту. Орган, який приймає нормативно-правовий акт. Назва, дата його прийняття та реєстраційний номер. 	Основна: 1-3. Додаткова: 7, 8, 11.
Тема 5. Правова експертиза проектів нормативно-правових актів.		
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття і види помилок при застосуванні правил і засобів нормопроєктувальної техніки. 2. Поняття, необхідність і зміст експертизи проектів нормативних актів. 3. Види експертиз нормативних актів та їх характеристика. 4. Принципи і методи здійснення правової експертизи проектів нормативних актів. 	Основна: 1-3. Додаткова: 7, 8, 22.

Тема 6. Державна реєстрація нормативно-правових актів та ведення Єдиного державного реєстру нормативно-правових актів.		
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Правове регулювання державної реєстрації нормативно-правових актів. 2. Вимоги до нормативно-правових актів, що подаються на державну реєстрацію. 3. Підстави та порядок відмови в державній реєстрації нормативно-правових актів. 4. Скасування рішення про державну реєстрацію нормативно-правового акту. 5. Поняття та значення Єдиного державного реєстру нормативно-правових актів (ЄДРНПА). 	Основна: 1-3. Додаткова: 6, 7, 11, 24, 25.
Тема 7. Адаптація законодавства України до законодавства Європейського Союзу.		
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу. 2. Організаційно-правові засади адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу. 3. Пріоритетні сфери адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу. 4. Порядок адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу. 	Основна: 1-3. Додаткова: 7, 8, 11, 13, 14, 23, 35, 38.
Тема 8. Законодавча нормотворчість як вид правової нормотворчої діяльності.		
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття та ознаки законодавчого процесу. 2. Законодавча ініціатива (право законодавчої ініціативи та форми її реалізації). 3. Основні стадії законодавчого процесу. 4. Законодавча техніка як різновид нормотворчої юридичної техніки. 5. Підготовка законопроекту. 6. Структура законодавчого акта. 7. Поняття та види законодавчого процесу. 8. Прийняття законів всеукраїнським референдумом. 9. Особливості прийняття окремих видів законодавчих актів. 10. Правове регулювання законодавчої діяльності. 	Основна: 1-3. Додаткова: 7, 8, 9, 35, 38.
Тема 9. Підзаконна нормотворчість як вид правової нормотворчої діяльності.		
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття, ознаки та різновиди підзаконної нормотворчості. 2. Підзаконна нормотворчість Верховної Ради України. 3. Підзаконна нормотворчість Президента України. Інститут контрасигнації. 4. Нормотворчість Кабінету Міністрів України. 5. Нормотворча діяльність міністерств та інших центральних органів виконавчої влади (відомча нормотворчість). 6. Нормотворча діяльність місцевих органів виконавчої влади. 	Основна: 1-3. Додаткова: 7, 8, 9, 10, 12, 15, 16, 19, 20, 27, 28, 29, 37.
Тема 10. Локальна нормотворчість як особливий вид підзаконної нормотворчості.		
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Нормотворчість органів місцевого самоврядування (муніципальна нормотворчість). 2. Акти органів та посадових осіб місцевого самоврядування. 	Основна: 1-3. Додаткова: 7, 8, 9, 36, 37.

		3. Нормотворчість об'єднань громадян. Статутні документи об'єднань громадян. 4. Корпоративна нормотворчість. Спеціальні принципи прийняття корпоративних актів. 5. Нормотворчість трудових колективів підприємств, установ, організацій. Колективний договір.	
--	--	---	--

5. Індивідуальні завдання

5.1.1. Теми рефератів

Навчальним планом не передбачено

5.1.2. Теми курсових робіт

Навчальним планом не передбачено

5.1.3. Теми наукових робіт

1. Теоретико-правові засади нормотворчості в Україні.
2. Нормотворчість як правова форма реалізації функцій державою.
3. Правова природа нормативно-правових актів, їх класифікація.
4. Основні історичні форми права: поняття, види.
5. Юридична техніка як чинник ефективності правотворчої, правореалізаційної та правозастосовної діяльності.
6. Нормопроектувальна техніка, її зміст та елементи.
7. Правила формування змісту нормативно-правового акту.
8. Система структурних одиниць нормативно-правового акту.
9. Реквізитні вимоги до нормативно-правового акту.
10. Мова і стиль нормативно-правового акту.
11. Юридична термінологія.
12. Система підзаконних нормативно-правових актів.
13. Помилки при використанні правил і засобів нормопроектувальної техніки та способи їх усунення.
14. Правова експертиза проектів нормативно-правових актів.
15. Антикорупційна експертиза нормативно-правових актів.
16. Порядок державної реєстрації нормативно-правових актів.
17. Порядок ведення Єдиного державного реєстру нормативно-правових актів.
18. Пріоритетні сфери адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу.
19. Опублікування та набрання чинності нормативно-правовими актами.
20. Систематизація нормативно-правових актів.

6. Методи навчання

Формування знань, вмінь та навичок забезпечується поєднанням лекційних та семінарських занять з виконанням індивідуальних завдань та завдань для самостійної підготовки. При цьому на проведення лекцій відводиться 10 годин,

на проведення семінарських занять 10 годин, на проведення практичних занять 20 годин та на самостійну роботу здобувач вищої освіти 50 годин навчального часу.

Метою лекційного курсу «Нормотворча діяльність» є ознайомлення здобувач вищої освіти із спільними ознаками і специфікою як національних правових систем взагалі, так і їх окремих елементів, з метою підготовки професіоналів, які мають високу правосвідомість та правову культуру, які в наступній діяльності зможуть володіти необхідними знаннями і практичними навичками для вирішення конкретних питань з юриспруденції; здібних самостійно і грамотно орієнтуватись у сучасних правових відносинах, приймати виважені та обґрунтовані рішення в рамках своєї професійної компетенції.

На семінарських заняттях з дисципліни використовуються методи навчання: короткого пояснення, аналізу, порівняння, тренування здобувач вищої освіти для придбання ними навичок у правильному формулюванні складних юридичних понять і категорій, виокремленні спільних та відмінних рис правових явищ.

Самостійна робота за кожною темою передбачає вивчення, згідно з переліком, навчальної літератури, що додається до навчальної програми дисципліни та матеріалами лекційного фонду.

7. Перелік питань та завдань, що виносяться на підсумковий контроль (залік)

1. Поняття та загальна характеристика юридичної діяльності.
2. Нормотворча діяльність як різновид юридичної діяльності
3. Нормотворчість як правова форма реалізації функцій державою.
4. Види (класифікація) нормотворчості.
5. Нормотворча діяльність: поняття та сутність.
6. Особливості правового регулювання нормотворчої діяльності.
7. Нормотворчий процес в Міністерстві внутрішніх справ. Особливості нормотворчого процесу в Міністерстві внутрішніх справ.
8. Суб'єкти нормотворення в Міністерстві внутрішніх справ та основні стадії відомчого нормотворчого процесу.
9. Поняття форми (джерела) права та її значення в правовому регулюванні суспільних відносин.
10. Нормативно-правовий акт: поняття та ознаки.
11. Класифікація нормативно-правових актів, критерії проведення класифікації нормативно-правових актів.
12. Система підзаконних нормативно-правових актів.
13. Чинність нормативно-правових актів: у часі, у просторі та за колом осіб.
14. Юридична техніка як чинник ефективності правотворчої, правореалізаційної та правозастосовної діяльності.

15. Мета юридичної техніки.
16. Види юридичної техніки.
17. Поняття та ознаки нормотворчої техніки.
18. Вимоги до внутрішньої форми нормативно-правових актів.
19. Основні способи та прийоми формування змісту нормативно-правових актів.
20. Поняття, ознаки та значення юридичних конструкцій у нормотворчій техніці.
21. Правові презумпції, фікції, аксіоми: поняття, ознаки, види та особливості використання.
22. Структурні одиниці нормативно-правового акту.
23. Формальні (реквізитні) вимоги стосовно форми нормативно-правового акту.
24. Вид нормативно-правового акту. Орган, який приймає нормативно-правовий акт. Назва, дата його прийняття та реєстраційний номер.
25. Поняття і види помилок при застосуванні правил і засобів нормопроєктувальної техніки.
26. Поняття, необхідність і зміст експертизи проектів нормативних актів.
27. Види експертиз нормативних актів та їх характеристика.
28. Принципи і методи здійснення правової експертизи проектів нормативних актів.
29. Правове регулювання державної реєстрації нормативно-правових актів.
30. Вимоги до нормативно-правових актів, що подаються на державну реєстрацію.
31. Підстави та порядок відмови в державній реєстрації нормативно-правових актів. Особливості державної реєстрації нормативно-правових актів в умовах воєнного стану.
32. Скасування рішення про державну реєстрацію нормативно-правового акту.
33. Поняття та значення Єдиного державного реєстру нормативно-правових актів (ЄДРНПА).
34. Поняття адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу.
35. Організаційно-правові засади адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу. Особливості адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу в умовах воєнного стану.
36. Пріоритетні сфери адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу.
37. Порядок адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу.
38. Поняття та ознаки законодавчого процесу.
39. Основні стадії законодавчого процесу.
40. Підготовка законопроекту.
41. Структура законодавчого акта.
42. Законодавча ініціатива (право законодавчої ініціативи та форми її

реалізації).

43. Поняття та види законодавчого процесу.
44. Прийняття законів всеукраїнським референдумом.
45. Особливості прийняття окремих видів законодавчих актів.
46. Правове регулювання законодавчої діяльності.
47. Поняття, ознаки та різновиди підзаконної нормотворчості.
48. Підзаконна нормотворчість Верховної Ради України.
49. Підзаконна нормотворчість Президента України. Інститут контрасигнації.
50. Нормотворчість Кабінету Міністрів України. Особливості нормотворчості Кабінету Міністрів України в умовах воєнного стану.
51. Нормотворча діяльність міністерств та інших центральних органів виконавчої влади (відомча нормотворчість).
52. Нормотворча діяльність місцевих органів виконавчої влади.
53. Нормотворчість органів місцевого самоврядування (муніципальна нормотворчість). Особливості нормотворчості місцевих органів виконавчої влади в умовах воєнного стану.
54. Акти органів та посадових осіб місцевого самоврядування.
55. Нормотворчість об'єднань громадян. Статутні документи об'єднань громадян.
56. Корпоративна нормотворчість. Спеціальні принципи прийняття корпоративних актів.
57. Нормотворчість трудових колективів підприємств, установ, організацій. Колективний договір.
58. Законодавча техніка як різновид нормотворчої юридичної техніки.
59. Особливості розроблення та прийняття кодифікаційного акта.
60. Конституційний процес: поняття, стадії.

8. Критерії та засоби оцінювання результатів навчання здобувачів

Контрольні заходи оцінювання результатів навчання включають в себе поточний та підсумковий контроль.

Засобами оцінювання результатів навчання можуть бути: екзамени (комплексні екзамени); тести; наскрізні проекти; командні проекти; аналітичні звіти, реферати, есе; розрахункові та розрахунково-графічні роботи; презентації результатів виконаних завдань та досліджень; завдання на лабораторному обладнанні, тренажерах, реальних об'єктах тощо; інші види індивідуальних та групових завдань.

Поточний контроль.

До форм поточного контролю належить оцінювання:

- рівня знань під час семінарських, практичних, лабораторних занять;
- якості виконання індивідуальної та самостійної роботи.

Поточний контроль здійснюється під час проведення семінарських, практичних та лабораторних занять і має на меті перевірку набутих здобувачем

вищої освіти (далі – здобувач) знань, умінь та інших компетентностей з навчальної дисципліни.

У ході поточного контролю проводиться систематичний вимір приросту знань, їх корекція. Результати поточного контролю заносяться викладачем до журналів обліку роботи академічної групи за національною системою оцінювання («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»).

Оцінки за самостійну та індивідуальну роботу виставляються в журналі обліку роботи академічної групи окремою графою за національною системою оцінювання («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»). Результати цієї роботи враховуються під час виставлення підсумкових оцінок.

При розрахунку успішності здобувачів в Університеті враховуються такі види робіт: навчальні заняття (семінарські, практичні, лабораторні тощо); самостійна та індивідуальна роботи (виконання домашніх завдань, ведення конспектів першоджерел та робочих зошитів, виконання розрахункових завдань, підготовка рефератів, наукових робіт, публікацій, розроблення спеціальних технічних пристроїв і приладів, моделей, комп'ютерних програм, виступи на наукових конференціях, семінарах та інше); контрольні роботи (виконання тестів, контрольних робіт у формі, передбаченій в робочою програмою навчальної дисципліни). Вони оцінюються за національною системою оцінювання («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»).

Здобувач, який отримав оцінку «незадовільно» за навчальні заняття або самостійну роботу, зобов'язаний скласти її повторно.

Загальна кількість балів (оцінка), отримана здобувачем за семестр перед підсумковим контролем, розраховується як середньоарифметичне значення з оцінок за навчальні заняття та самостійну роботу, та для переводу до 100-бальної системи помножується на коефіцієнт **10**.

$$\frac{\text{Загальна кількість балів (перед підсумковим контролем)}}{\text{Результат навчальних занять за семестр}} \cdot \frac{\text{Результат самостійної роботи за семестр}}{10} =$$

Підсумковий контроль.

Підсумковий контроль проводиться з метою оцінки результатів навчання на певному ступені вищої освіти або на окремих його завершених етапах.

Для обліку результатів підсумкового контролю використовується поточно-накопичувальна інформація, яка реєструється в журналах обліку роботи академічної групи. Результати підсумкового контролю з дисциплін відображаються у відомостях обліку успішності, навчальних картках здобувачів, залікових книжках. ***Присутність здобувачів на проведенні підсумкового контролю (заліку, екзамену) обов'язкова.*** Якщо здобувач вищої освіти не з'явився на підсумковий контроль (залік, екзамен), то науково-педагогічний працівник ставить у відомість обліку успішності відмітку «не з'явився».

Підсумковий контроль (екзамен, залік) оцінюється за національною шкалою. Для переводу результатів, набраних на підсумковому контролі, з національної системи оцінювання в 100-бальну вводиться коефіцієнт **10**, таким чином максимальна кількість балів на підсумковому контролі (екзамені, заліку), які використовуються при розрахунку успішності здобувачів, становить - **50**

Підсумкові бали з навчальної дисципліни визначаються як сума балів, отриманих здобувачем протягом семестру та балів, набраних на підсумковому контролі (екзамені, заліку).

Підсумкові бали навчальної дисципліни	Загальна кількість балів (перед підсумковим контролем)	Кількість балів за підсумковим контролем
--	---	---

Здобувач вищої освіти, який під час складання підсумкового контролю (екзамен, залік) отримав незадовільну оцінку, складає його повторно. Повторне складання підсумкового екзамену чи заліку допускається не більше двох разів з кожної навчальної дисципліни: один раз – викладачеві, а другий – комісії, до складу якої входить керівник відповідної кафедри та 2-3 науково-педагогічних працівника.

Якщо дисципліна вивчається протягом двох і більше семестрів з семестровим контролем у формі екзамену чи заліку, то результат вивчення дисципліни в поточному семестрі визначається як середньоарифметичне значення балів, набраних у поточному та попередньому семестрах.

Підсумкові бали навчальної дисципліни	Підсумк ові бали за поточний семестр	Підсумко ві бали за попередній семестр	2
--	---	---	----------

Критерії оцінювання навчальної дисципліни
(денна форма навчання)

Робота під час навчальних занять	Самостійна та індивідуальна робота	Підсумковий контроль
Отримати не менше 5 позитивних оцінок (теми 1-8)	Підготувати реферат, підготувати конспект за темою самостійної роботи	Отримати за підсумковий контроль не менше 30 балів

9. Шкала оцінювання: національна та ECTS

О	Оцінка за	Оцінка
----------	------------------	---------------

цінка в балах	національною шкалою	Оцінка	Пояснення
97-100	Відмінно («зараховано»)		«Відмінно» теоретичний зміст курсу засвоєний цілком, потрібні практичні навички роботи з освоєним матеріалом сформовані, усі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання, виконані в повному обсязі, відмінна робота без помилок або з однією незначною помилкою
94-96			
90-93			
85-89	Добре («зараховано»)		«Дуже добре» теоретичний зміст курсу засвоєний цілком, потрібні практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, усі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання, виконані якість виконання більшості з них оцінена числом балів, близьким до максимальною, робота з двома-трьома незначними помилками
80-84			
75-79			
70-74	Задовільно («зараховано»)		«Добре» - теоретичний зміст курсу засвоєний ЦІЛКОМ, практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, усі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання, виконані якість виконання жодного з них не оцінена мінімальним числом балів, деякі вати завдань виконані з помилками, робота з декількома незначними помилками, або з однією-двома значними помилками
65-69			
60-64			
40-59	Незадовільно («не зараховано»)	X	«Задовільно» - теоретичний зміст курсу засвоєний частково, але прогалини не носять істотний характер, потрібні практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, більшість передбачених програмою навчати навчальних завдань виконана, деякі з виконаних завдань містять помилки, робота з трьома значними помилками
21-40			
1-20			
			«Достатньо» - теоретичний зміст курсу засвоєний частково, деякі практичні навички роботи несформовані, частина передбачених програмою навчання навчальних завдань не виконана або якість виконання деяких з них: оцінена числом балів, близьким до мінімального, роботам що задовольняє мінімуму критеріїв оцінки
			«Умовно незадовільно» – теоретичний зміст курсу освоєний частково, необхідні практичні навички роботи не сформовані, більшість передбачених програм навчання, навчальних завдань не виконано, або якість їхнього виконання оцінено числом балів, близьким до мінімального; при додатковій самостійній роботі над матеріалом курсу можливе підвищення якості виконання навчальних завдань (з можливістю повторного складання), робота, що потребує доробки
			«Безумовно незадовільно» – теоретичний зміст курсу не освоєно, необхідні практичні навички роботи не сформовані, всі виконані навчальні завдання містять грубі помилки, додаткова самостійна робота над матеріалом курсу не приведе до значимого підвищення якості виконання навчальних завдань, робота, що потребує повної переробки

10. Рекомендована література

Нормативно-правові акти:

1. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.
2. Про проголошення незалежності України: Постанова Верховної Ради України; Акт від 24.08.1991 № 1427-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1427-12#Text>.
3. Декларація про державний суверенітет України від 16.07.1990 № 55-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/55-12>.
4. Деякі питання організації роботи міністерств, інших центральних органів виконавчої влади : Указ Президента України від 24.12.2010 № 1199/2010. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1199/2010#Text>.
5. Загальне положення про юридичну службу міністерства, іншого органу виконавчої влади, державного підприємства, установи та організації : Постанова Кабінету Міністрів України від 26.11.2008 № 1040. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1040-2008-%D0%BF#Text>.
6. Методичні рекомендації щодо проведення правової експертизи проектів нормативно-правових актів : Постанова Колегії Міністерства юстиції України від 21.11.2000 № 41. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/va041323-00#Text>.
7. Положення про державну реєстрацію нормативно-правових актів міністерств, інших органів виконавчої влади : Постанова Кабінету Міністрів України від 28.12.1992 № 731. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/731-92-%D0%BF#Text>.
8. Положення про порядок здійснення обліку та систематизації законодавства в органах та установах юстиції України : Наказ Міністерства юстиції України від 15.04.2004 № 31/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v31-5323-04#Text>.
9. Порядок проведення антикорупційної експертизи : Наказ Міністерства юстиції України від 18.03.2015 № 383/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0303-15#Text>.
10. Про введення воєнного стану в Україні: Указ Президента України від 24.02.2022 р. № 2102-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2102-20#Text>.
11. Про внесення змін до пункту 13 Положення про державну реєстрацію нормативно-правових актів міністерств, інших органів виконавчої влади : Постанова Кабінету Міністрів України від 01.03.2022 № 172. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/172-2022-%D0%BF#Text>.
12. Про державну реєстрацію нормативно-правових актів міністерств та інших органів виконавчої влади : Указ Президента України від 03.10.1992 № 493/92. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/493/92#Text>.
13. Про затвердження Порядку надання роботодавцю компенсації витрат на оплату праці за працевлаштування внутрішньо переміщених осіб внаслідок проведення бойових дій під час воєнного стану в Україні: Постанова Кабінету Міністрів України від 20.03.2022 № 331. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/331-2022-%D0%BF#Text>.

14. Про облік внутрішньо переміщених осіб: Постанова Кабінету Міністрів України від 01.10.2014 №509. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/509-2014-%D0%BF#Text>.

15. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>.

16. Про правотворчу діяльність : Закон України від 24.08.2023 № 3354-IX.. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3354-20#Text>.

17. Про Регламент Верховної Ради України: Закон України від 10.02.2010 № 1861-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1861-17#Text>.

18. Про центральні органи виконавчої влади : Закон України від 17.03.2011 № 3166-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3166-17#Text>.

19. Уніфікована система організаційно-розпорядчої документації. Вимоги до оформлювання документів : ДСТУ 4163:2020. URL: https://zakon.help/files/article/11494/%D0%94%D0%A1%D0%A2%D0%A3%204163_2020.pdf.

20. Щодо порядку застосування нормативно-правових актів у разі існування неузгодженості між підзаконними актами : Лист Міністерства юстиції України від 30.01.2009 № Н-35267-18. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v3526323-09#Text>.

21. Щодо практики застосування норм права у випадку колізії : Лист Міністерства юстиції України від 26.12.2008 № 758-0-2-08-19. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0758323-08#Text>.

Основна:

1. Загуменна Ю.О., Лазарєв В.В., Сидоренко А.Ю. Відомча нормотворчість в Україні: досвід комплексного аналізу : монографія. Харків : Планета-Прінт , 2021. 228 с.

2. Салманова О.Ю.. Правові акти в управлінській діяльності Національної поліції України : монографія. Харків : Панов, 2016. 460 с.

3. Теорія держави і права : підруч. / за заг. ред. О. М. Бандурки; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2018. 416 с. URL: http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/6689/Teoriia%20derzhavy%20i%20prava_pidruchnyk_KhNUVS_2018.pdf?sequence=4&isAllowed=.

Додаткова:

1. Андрусів Л. М. Теоретико-правові засади системи нормативно-правових актів. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. № 4. С. 128–131.

2. Безпалова О. І. Відомча адміністративна нормотворчість як елемент механізму реалізації правоохоронної функції держави. *Visegrad Journal on Human Rights*. 2016. № 1. С. 61–67.

3. Вороніна І. Аксіологічна модель нормотворчої діяльності Національної поліції України як система принципів і норм регулювання нормотворчої діяльності. *European Political and Law Discourse*. 2017. Vol. 4. Iss. 5. Рр. 36–42. Режим доступу: <https://eppd13.cz/wp-content/uploads/2017/2017-4->

5/08.pdf.

4. Вороніна І. М. До питання про історичні передумови становлення вітчизняної відомчої нормотворчості. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія «Право». 2015. Вип. 34. Т. 3. С. 152–155.
5. Вороніна І. М. Теоретико-методологічні засади вдосконалення відомчої нормотворчості в умовах трансформації перехідного суспільства. *Право і суспільство*. 2015. № 5 (2). С. 29–34. Режим доступу: http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2015/5_2_2015/part_1/7.pdf.
6. Гаркуша А. Т. Повноваження Національного агентства України з питань державної служби щодо нормотворчості. *Актуальні проблеми держави і права*. 2017. № 1. С. 48–59.
7. Гладківська О. В. Застосування термінології у нормативно-правових актах. *Правова інформатика*. 2015. № 1 (45). С. 58–67.
8. Гордієнко О. С. Поняття і види конкретизації в українському праві : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Одеса, 2017. 218 с.
9. Дашковська О. Р. Принципи нормотворчої діяльності: загальна характеристика. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Право. 2015. Вип. 35. Ч. 2. Т. 1. С. 29–32.
10. Жидецька В. В. Про стадії нормотворчої діяльності міністерства. *Часопис Київського університету права*. 2015. № 4. С. 101–107.
11. Загальна теорія права : підручник / за заг. ред. М. І. Козюбри. Київ : Ваіте, 2015. 392 с.
12. Загуменна Ю. О. Деякі актуальні проблеми модернізації правового регулювання підзаконної нормотворчості. Проблеми нормотворення, реалізації та тлумачення норм права у світлі загальноновизнаного принципу верховенства права : тези. доп. та повідомл. учасників IV Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Івано-Франківськ, 3–4 жовт. 2019 р.) / за заг. ред. І. Д. Шутака. Харків : Право, 2019. С. 134–137.
13. Каленіченко Л.І., Слинько Д.В. Співвідношення національного та міжнародного права в розрізі адаптації національної системи законодавства до європейського законодавства. *Юридичний науковий електронний журнал*. № 6. 2019. С. 24-27. Режим доступу: http://www.lsej.org.ua/6_2019/5.pdf.
14. Коваленко Л. А. Місце відомчих нормативно-правових актів державних агентств у системі законодавства України. *Порівняльно-аналітичне право*. 2015. № 6. С. 182–185.
15. Кудрявцев І. О. Поняття та ознаки підзаконних нормативно-правових актів. *Правова держава*. 2016. № 24. С. 16–22.
16. Мандюк О. О. Індивідуальні адміністративні акти: теорія та практика застосування : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Львів, 2017. 20 с.
17. Матвеева Ю. І. Юридико-технічні характеристики принципу правової визначеності. *Наукові записки*. 2015. Т. 168. С. 37–39.
18. Мельник А. А. Правова лінгвістика: основні риси та особливості. *Адміністративне право і процес*. 2015. Вип. 1 (11). С. 365–373.
19. Могілевський Л. В. Роль центральних органів виконавчої влади у сфері видання нормативно-правових актів підзаконного характеру. *Наукові*

праці Національного університету «Одеська юридична академія». 2015. Т. 16. С. 373–380.

20. Муртіщева А. О. Нормотворча діяльність Кабінету Міністрів України в умовах воєнного стану. *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. 2022. Випуск 43. С. 217–228.

21. Мусиченко О. Зрозумілість і чіткість закону як складова частина принципу правової визначеності в практиці Європейського суду з прав людини. *Visegrad Journal on Human Rights*. 2016. № 1. С. 149–154.

22. Ортинський В. Л. Правові питання організації проведення антикорупційної експертизи нормативно-правових актів. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: Юридичні науки. 2015. № 813. С. 66–70.

Режим доступу: <http://science.lp.edu.ua/sites/default/files/Papers/ortynskyi.pdf>.

23. Панов М. І. Принцип правової визначеності у практиці Європейського суду з прав людини і проблеми якості кримінального законодавства України. *Проблеми законності*. 2015. Вип. 128. С. 8–19. Режим доступу: <http://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/8485/1/4.pdf>.

24. Петрик І. В. Актуальні проблеми державної реєстрації нормативно-правових актів. Режим доступу: https://minjust.gov.ua/m/str_23383.

25. Предместніков О. Повноваження Міністерства юстиції України у сфері державної правової політики: нормотворчість і правова експертиза. *Підприємництво, господарство і право*. 2016. № 4. С. 56–61.

26. Расюк А. О. Відомча нормотворча діяльність в Україні та шляхи її модернізації. *Наука і правоохорона : Юридичний журнал*. 2019. № 1 (43). С. 140–147.

27. Рибалко Н. В. Проблеми нормотворчої діяльності Міністерства інфраструктури України [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://ea.donntu.edu.ua/bitstream/123456789/21225/-1/Рибалко%20Н.В..pdf>.

28. Романов Я. В. Підзаконні акти: загальнотеоретична характеристика : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Харків, 2015. 17 с.

29. Салманова О. Актуальні питання нормотворчої діяльності Національної поліції України. *Visegrad Journal on Human Rights*. 2016. № 1–1. С. 159–162.

30. Синявська О. Ю., Повалена М. В., Носевич Н. Р., Правовий режим воєнного стану: аналіз стану законодавства. *Академічні візії*. Випуск 17. 2023. Режим доступу: DOI: <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.7755460>.

31. Слинько Д. В. Форми здійснення правотворчого процесу в діяльності Міністерства внутрішніх справ України. *Право і безпека*. 2017. № 3(66). С. 52–56.

32. Слинько Д. В. Юридичний процес: історія, теорія, практика: монографія. Харків: НТМТ, 2017. 415 с.

33. Слинько Д. В. Особливості відомчого нормотворчого процесу в діяльності Міністерства внутрішніх справ України. *Шлях успіху і перспективи розвитку (до 26 річниці заснування Харківського національного університету внутрішніх справ)* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Харків, 20 листоп.

2020 р. Харків, 2020. С.464-466.

34. Слинько Д. В. Специфіка нормативно-правових актів міністерства внутрішніх справ України. *Правоохоронна функція держави: теоретико-методологічні та історико-правові проблеми*: тези доповідей учасників міжнародної науково-практичної конференції, м. Харків, 17 травня 2019 р. Харків, 2019. С. 203-205.

35. Суходубова І. В. Стабільність і динамізм законодавства: поняття, співвідношення, засоби забезпечення : монографія. Харків : Право, 2016. 228 с.

36. Чиркін А. С. Нормотворчість органів місцевого самоврядування в умовах воєнного стану. *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. 2022. Випуск 43. С. 141-153.

37. Шпак Ю. А. Стадії нормотворчого процесу в органах місцевого самоврядування : теоретико-правовий аспект. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Юридичні науки. 2014. № 801. С. 103-108.

38. Шпакович О. М. Правотворча діяльність міжнародних організацій. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ* : наук. журн. 2020. № 3 (116). С. 108-114.

Інформаційні ресурси в Інтернеті:

1. Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. URL: <http://portal.rada.gov.ua/>.

2. Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України. URL: <http://www.kmu.gov.ua/control/>.

3. Офіційний сайт Уповноваженого Верховної Ради України. URL: <http://www.ombudsman.kiev.ua>.

4. Офіційне інтернет-представництво Президента України. URL: <http://www.president.gov.ua/>.

5. Офіційний сайт Ради національної безпеки і оборони України. URL: <http://www.rainbow.gov.ua>.